

פרשת "ויאלק"

מתוך "ליקוטי שמואל"
מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ
eisikovits1@gmail.com

פרשת וילך

"וְהָ הוּא הַהֲלֹךְ לְפָנַי, הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ, וְלֹא יַעֲזֹבֶנְךָ, לֹא תִירָא, וְלֹא תַחֲת" (ל"א, ח)

לא פעם חש האדם כי ה' עזב אותו, הוא הולך במחשבותיו בייאוש ותחושה של בדידות. מבטיחה התורה ואומרת: תדע שהקב"ה גם במצבים הקשים ביותר בהם אתה בטוח שהוא איננו... הוא שם. אין מצב כזה, ה' איננו מרפה ממך ולעולם לא עוזב אותך!...

רבי נחמן מברסלב זצ"ל אמר פעם: "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא..."

ראיתי סיפור יפה הממחיש זאת בצורה נפלאה: סיפור על אונייה שנטרפה בים, והיה ניצול יחיד שנסחף עם הזרם והושלך על חופו של אי בודד שאין יד אדם שנגעה בו. מתוך מצוקה נוראה ודאגה לגורלו הוא התפלל בלהט לה' שיציל אותו. בכל יום היה סורק את האופק מקצה לקצה לראות היש מושיע!?! תשוש רעב ופצוע ניסה ואף הצליח לבנות לעצמו צריף קטן מעצים של האונייה הטרופה שנסחפו אל החוף. נחמה קטנה חשב לעצמו לפחות יהיה לו מחסה מחיות טורפות וממזג האוויר... לצריף הוא הכניס את מעט חפציו שהיטלטלו אתו בים וזה היה כל רכושו בעולם...

יום אחד כאשר יצא מצריפו והלך ליער לחפש מזון להחיות את נפשו, פרצה דליקה בצריף הרעוע ממילא, והוא נשרף כליל על כל תכולתו. להבות האש גדלו והתפשטו ואיימו לשרוף את כל היער. עשן שחור היתמר אל על והכל היה אבוד – הצריף, החפצים... כל רכושו עלי אדמות. הוא גנח בצער וכאב, ופנה בכעס לה': "למה!?! איך יכולת לעשות לי את זה!?! אתה מביא עלי אסון אחר אסון נטשת אותי לגמרי!?! וכך מרוב בכי וייאוש נרדם. רעש מנועים של ספינה מתקרבת העירה אותו מעלפונו והנה הוא רואה עשרות אנשים יורדים ממנה. היא באה כדי להציל אותו. "איך ידעתם שאני נמצא כאן? איך הגעתם לחור הזה!?! שאל בתמיהה את אלו שבאו להצילו. "ראינו את סימני האש והעשן ששלחת אלינו ופנינו לכאן... טוב שהיה לך שכל להבעיר אש בכמות כזו שנראה אותך...." הפטיר אחד המחלצים...

הייאוש מפסידנו את התקווה. דווקא בזמן שה' נראה רחוק עלינו לדעת שהוא קרוב יותר מתמיד... והמסר הוא: אל נחשוב ולו לרגע שה' איננו אתנו – הכל לטובה לפעמים שנשרף ה"בית" והכל "שחור" דווקא אז צצה הישועה ומתגלה שזה היה סימן כדי להחזיר אותנו הביתה...

כוחה של תפילה

רבנו בחיי בפרשת עקב מבאר כי בכוח התפילה לשנות הטבע ולהפכו מרעה לטובה. ולעולם אל יתייאש אף שהרבה להתפלל ולא נענה כי כל תפילה עושה רושם ובעת רצון נענה, ולבסוף ניכרת השפעתה אם בו אם בבניו אחריו. ובספר "השתפכות הנפש" כתב: אפילו אם עוברים ימים ושנים הרבה ונדמה לו שלא פעל עדיין כלום. אעפ"כ אל יתפעל מזה כלל, כי באמת ודאי הדיבורים עושים רושם, כאותם מים שיורדים על האבן אע"פ שנדמה שאין למים כוח כנגד האבן הקשה, אעפ"כ ברבות הימים והשנים ינקב האבן מהטיפות. יש בכוחה של התפילה להושיע את האדם אף אם נראה כי באופן טבעי אין אפשרות להיחלץ מן הצרה, כך כותב הרב משה רייס שליט"א בספרו "מראש צורים", נאמר: יפה צעקה לאדם בין קודם גזר הדין ובין לאחר גזר הדין, אע"פ שנכתב ונחתם גזר הדין שאינו לטובה, הצעקה להקב"ה מעמקי הלב יש בכוחה לבטל את גזר הדין. לעיתים הצרה מגיעה אל האדם כדי לעוררו לזעוק ולבקש רחמים. לא אחת האדם נמצא ב"תודמה", בהסתר פנים, וכדי לעוררו מביא עליו הקב"ה ייסורים ורק אז הוא נזכר בקיומו של הבורא.

על כוחה של תפילה והשתדלות נוכל ללמוד ממעשה מרגש עד מאוד: לפני שנתיים ומחצה יצאו בתקופת הקיץ שבעה בחורי ישיבה לרחוץ בחוף ימה של חדרה. לאחר כניסתם למים נלכדו שניים מתוכם בתוך מערבולת. אחד ניצל אך נפצע אנושות ולאחר תקופת מה נפטר, רח"ל ואילו רעהו, בחור בשם אלירן דהן, נותר בתוך המים ולא יצא. חבריו שדאגו לגורלו הזעיקו את המצילים אך כל המאמצים לאתרו עלו בתוהו. לאחר שעבר זמן מה החליטו להזעיק את הוריו ולדווח להם על האסון. ההורים, תושבי צפת, חשו מיד למקום אך גם הם לא היה בכוחם להציל את בנם. בינתיים ירדה החשיכה וחיל הים עם קבוצת צוללנים הוזעקו למקום בניסיון לאתר לפחות את הגופה. על החוף התקבצו כחמש מאות איש, חברים וידידים של המשפחה וכך במשך ע-ש-ר-י-ם ו-א-ר-ב-ע שעות הם עומדים מחוץ למים ומחכים לאות של... מוות... לבסוף אותרה הגופה ע"י אחד הצוללנים בין שני סלעים וזאת יממה לאחר שהחלו החיפושים.

האב והאם, שעדיין עמדו בחוף, וראו את בנם י-ח-י-ד-ם ללא רוח חיים, כמעט גם הם שבקו חיים. בן זה, יחיד להוריו, בגיל 17, נולד לאחר כ-12 שנות עקרות ואין ספור ניסיונות להביא ילד לעולם. משך כל השנים הללו גידלוהו ההורים וטיפחוהו כדי שיגדל לבן תורה והנה בבת אחת נגוז החלום; הבן היחיד, שהיה משאת נפשם, איננו כי לקח אותו א-לוקים.

ההלוויה, שנערכה באותו יום, הייתה מן הגדולות והכואבות שידעה צפת. אלפים ליוו את הבן היחיד למנוחת עולמים. קשה לתאר את ההרגשה של אישה שבגיל 50 נותרה עם בעל ללא בן ממשיך דרכם. אנשים שהשתתפו בהלוויה מעידים כי לא ראו מימיהם זעקות אם ושברון לב כפי שראו בהלוויה זו. המונים נהרו מכל עבר כדי לתת כבוד אחרון לאלירן ולנחם את הוריו. אבל מי יכול לנחמם?! מי יכול לפצות את פיו ולומר מילה?! האם עמדה על דוכן ההספד, מול גופתו העטופה בטלית של בנה, ומיררה בבכי: "מה חטאנו לך, ריבונו

של עולם, ששרפת אותנו בשריפה זו?! מדוע לקחת את בנו יחידנו?! כל סכרי העיניים נפרצו. כאבה של האם שטף את כולם. היא המשיכה בדבריה: "אנא ממך, ריבון העולמים, אני מתחננת אליך ומבקשת ממך שתעשה לנו נס, ותחזיר לנו את אלירן שלנו!" האב כיסה את עיניו בכף ידו. מסדר ההלוויה הרכין את ראשו. גניחות בכי נשמעו מכל עבר. הגופה לא נעה ולא זעה. האם המשיכה לייבב: "אנא, ריבוננו של עולם, עשה לנו נס! עשה לנו נס..." קולה נבלע במרומים, ומסע ההלוויה הכואב מאין כמוהו יצא לדרכו, בשבילי בית העלמין העירוני.

בעת השבעה הוצפו ההורים השכולים באינספור מנחמים, ומיד לאחר מכן חזרו שניהם לעבודתם. הם ידעו שאם יישארו בביתם, יצופו הזיכרונות על אלירן מכל פינה ולא ייתנו להם מנוח. האב ישראל חזר לעבודתו כמנהל מכללה, והאם חזרה לעבודתה כמורה ללשון ולתנ"ך. למרות המקרה הנורא, לא חדלו בני הזוג להתחזק באמונה. הם רכשו סידורים והדביקו על כל סידור מדבקה לעילוי נשמת אלירן. כל בת בבית הספר שבו לימדה האם קיבלה סידור כזה. בכל יום, כאשר האם הגיעה לבית הספר, פנתה קודם לחדר התפילה כדי להתפלל עם התלמידות. כאשר הגיעה בתפילה למילים "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת..." מלאו עיניה דמעות, שזלגו ללא הרף על הסידור. לעיתים אף ביקשה ממורה אחרת שתחליפה. גם כאשר לימדה את פרשת העקידה בשיעורי התנ"ך נשנה הדבר.

הרב דניאל אוחיון שליט"א מספר: לאחר השלושים החלטתי לנסוע לצפת יחד עם אחי (למרות שאיני מכירם) על מנת לנסות ולעודדם. בשעת לילה הגענו לביתם הענקי, שנותר כעת כמעט שומם, וניסינו לדבר על ליבם. אודה כי המילים נעתקו מפי ולא ידעתי כיצד ניתן לעודד אדם שאיבד את כל עולמו ובמה לנחמו. לבסוף אמרתי לאב (האם לא יכלה להשתתף בשיחתנו), שבאמת אין לי מילות נחמה ואיני יודע כיצד לעודדו, כי אין ספק שהמקרה קשה מאוד וכל מילה עלולה להחריף את הצער. לפני לכתתי אמרתי לאב כמה משפטים שאולי יתנו לו קצת פתח של תקווה: "דוד המלך ע"ה אומר בתהילים במזמור כ' 'יענך ה' כל משאלותיך'. דע לך שלקב"ה דרכים משלו כדי להושיעך ועוד תראה ישועות. והעיקר – כדאי מאוד להתחזק בתפילה!". הזכרתי לאב שגם שרה אמנו ע"ה הייתה עקרה והיא ילדה את בנה יצחק רק בגיל תשעים, אם כך גם אשתך בע"ה יכולה להיוושע גם כן ובעיקר בזכות התפילות שלכם". כך סיימנו את שיחתנו ונפרדנו בכאב עם ציפייה לבשורות טובות.

לאחר כשנה וחצי מפגישתנו, אני מקבל שיחת טלפון מרגשת ביותר מאחי המודיע לי כי אני נקרא לברית מילה של ת-א-ו-מ-י-ם מאותה משפחה בצפת! היה לי קשה להאמין. האישה בת החמישים במשך שנים עוברת סדרות טיפולים ומכל זה נולד בן אחד וכעת תאומים – שני בנים. למרות שטקס הברית נערך בצפון, בחצור הגלילית, החלטתי לנסוע ממרכז הארץ כדי לראות בעיני את הנס הגדול. אני נכנס לאולם ורואה את האב מחזיק בבן אחד ואת אשתו מחזיקה בבן השני – ואיך אפשר שלא לבכות ולהתייפח... והנה מגיעה עת הברית וכל הקהל, שלפני כשנה וחצי השתתף בהלוויה המצמררת, הגיע הפעם לשמחה

הכפולה. האב, בקול חנוק מבכי, מברך: "ברוך... שהחיינו וקיימנו..." וכל הקהל בבכי בקול אחד משלים את הברכה "והגיענו לזמן הזה". הבנים נקראו בשמות המגלים אהבה וחיבה: דוד ו... יהונתן.

לאחר הברית ביקש האב לומר מספר מילות הודיה להקב"ה: "לפני כשמונה עשרה וחצי שנה נולד בננו הראשון לאחר 12 שנות עקרות. בייסורים לא קלים זכינו לבסוף לחבוק בן. במשך כל השנים גידלנו את בננו היחיד. השקענו בו את כל מרצנו וכוחותינו וקיווינו שבן זה לפחות יביא כמה בנים ובו אוכל להנציח את שם אבי. והנה ביום בהיר אחד הקב"ה גזז את חלומנו. בננו היחיד שחיפש לרחוץ בחוף נפרד, טבע בים... אינני יכול לתאר לכם את ההרגשה להישאר זוג כבני 50 ללא ילדים וללא סיכוי להביא ילד לעולם. המעניין הוא ששנה וחצי לפני שבננו טבע החלטנו להפסיק את הטיפולים כי לא ראינו שום סיכוי בגיל הזה לזכות בבן. אמרתי לאשתי, שכנראה זהו רצון הבורא וכך נגזר עלינו משמים... לאחר ה'שבעה' חשתי באיזה שהוא דחף שאולי בכל זאת אנחנו עוד יכולים לצפות לנס משמים. אמרתי לאשתי: 'הרי גם אמותינו היו עקרות ולמה הקב"ה עשה כך? הרי הן היו נשים צדקניות ובכל זאת היו עקרות, ובגמרא (יבמות סד.) נאמר: מפני מה היו אבותינו עקורים? א"ר יצחק: כי הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. אולי הקב"ה מתאוה לתפילותינו? אולי עכשיו כדאי שנשקיע את כל כוחנו בתפילה. נזעק, נתחנן, נדבר אל ה'; נתפלל אחרת, ברגש, בחיל, ברעדה וכדי שהנס לא יחול על דבר ריקם, נחדש שוב את הטיפולים ומנגד תקוותנו הייתה שמתפילותינו ותפילת הרבים שהתפללו לישועתנו נייענה". ואכן, כך היה. ולפלא – בניסיון הראשון הקב"ה עשה להם נס! הבה נקבל עלינו בימים אלו להתחזק בתפילה עם קצת יותר כוונות בתפילה, להגיע מוקדם לבית הכנסת ולא לדבר דיבורי חול. עלינו לדעת, כי יש בכוחה של תפילה לבטל מעלינו גזירות קשות ורעות, רח"ל.

המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר: "אין מעלת התפילה תלויה במידת הזעקה שזועק האדם בפיו אלא במידת הזעקה שזועק הלב!". הנה כי כן תפילה לעולם נענית במוקדם או במאוחר, כפי שכתב ב"ספר חסידים": "יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו אלא שבעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפילתו ועושה חפצו". ובעיקר מה שנדמה לו שאינו נענה בתפילתו אע"פ שהתפלל על זה זמן רב – אינו נכון בכלל, שהרי אי אפשר לדעת היאך היה המצב אילו לא התפלל. על האדם לדעת, ששום תפילה אינה הולכת לאיבוד. כל תפילה מקרבת לה את הישועה ורק נדרשת אמונה וסבלנות עד שיסיים את מנין התפילות או מנין הימים כדי שתיענה בקשתו. יש החושבים שתפילה היא כמו משלוח פקס – צריך להיענות מיד ועכשיו. עלינו לדעת כי רק הקב"ה הוא המחליט מתי זמן הישועה!.

שובה ישראל עד ה' אלוהיך כי כשלת בעונך (הושע יד, א) (הרב ראובן שמעוני)

משל יפה שמעתי מהמגיד מישרים הגה"צ רבי יעקב גלינסקי שליט"א זצ"ל: כפרי אחד, היה לו בן בור ובער, שלא יצא מימיו מתחומי הכפר. כשהגיע הבן לפרקו, דיבר בו אביו נכבדות במשפחה כבודה מן העיר הגדולה. ביקשו בני המשפחה לתהות על קנקנו של החתן, והזמינהו לביקור בעירם. אביו, שידע את נפש בנו, שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, ובילה כל ימיו במחיצת פרות ותרנגולים, החל ללמדו הליכות ונימוסים: ראה, בני. כאשר תפגוש בהם, ויקדמו את פניך בברכת שלום עליכם, תושיט את ידך ותענה: "עליכם שלום, מה שלומכם?" כשישאלו אותך כיצד עברה הנסיעה, תאמר: "ברוך השם". כשיראו לך את החדר שהקצו בעבורך, תאמר: "תודה רבה". כשתלך לנוח, תאמר: "ערב טוב לכולכם". כשתקום תאמר: "צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?" וכך הלאה, כל מה שאדם מן הישוב אומר ועונה – לימד האבא את בנו. וברצותו להיות בטוח שהבן לא יאכזב, ולא יכשל בלשונו, הורה לחזור על תלמודו מאה פעמים ואחד, עד שיהיו הדברים משוננים בפיו, רהוטים ושגורים על לשונו...

החתן דנן נסע אל העיר הגדולה והגיע לבית המשפחה, שהיה הומה מכרים וקרובים אשר באו לחזות באורח. הכל הסבו ליד שלחנות ערוכים בכל טוב, והחתן הופיע. הוא ניגש אל המחותר, בעל הבית, הושיט ידו ואמר ברהיטות בוטחת: "עליכם שלום, מה שלומכם, ברוך השם, תודה רבה, ערב טוב לכולכם, צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?!" פני המחותר החווירו, ואילו הנער כבר הושיט ידו לזה שממינו, וחזר על הפזמון, ולזה שלידו וחזר עליו שוב, בשמחה ובעליזות. והנאספים נחלקו לשנים: לצוחקים ולבוכים...

והנמשל: עבודת התשובה לא קלה היא. יש לערוך חשבון נפש, יש לאתר את נקודות המכשול ולראות כיצד מתגברים עליהן, כיצד משפרים דרך ומתעלים. זו עבודה קשה, איטית וממושכת, שתחילתה בחודש אלול, המשכה בימי הסליחות, בעשרת ימי תשובה, ועד ליום הכיפורים בו מסכמים את עבודת ארבעים הימים בווידיים ובתפילות. אבל אלו הנותרים אדישים ושווי נפש בחודש אלול, בימי הסליחות ובעשרת ימי תשובה, ובאים ביום הכיפורים לערוך "מרוץ תפילות ווידיים", חמש תפילות ועשרה וידיים, כמוהם כאותו נער נבער שפתח ואמר בנשימה אחת: עליכם שלום, ערב טוב, בוקר טוב, היו שלום... זהו שאמר הכתוב: "שובה ישראל - עד ה' אלוקיך" - יש לשוב בתשובה עוד לפני שאתה מתייצב ביום הכיפורים לפני ה' אלוקיך. קודם כל עליך לערוך חשבון נפש ולדעת "כי כשלת בעוונך" לאחר מכן "קחו עמכם דברים", תוכל לבוא ולבקש סליחה ומחילה בתפילות היום הקדוש ובווידייו, ו"אמרו אליו כל תשא עוון". אם כה תעשו - "וקח טוב"...

וילך – שבת שובה (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

אין קיצורי דרך אל עבר הפסגה. מתקדמים בפסיעות מדודות ובטוחות עד למטרה. בדרך ליעד צוברים הישגים, אך גם כישלונות הן חלק בלתי נמנע בהתקדמות. הערכת המכשול ולמידה מטעויות הן הכנה להמשך העלייה. 'כִּי שָׁבַע יפול צַדִּיק וְקָם' צדיק נבנה מתוך שהנפילות חיזקו אותו ומהן למד להתמודד .

חשוב לנו ללמד את בנינו ותלמידינו שאושר הרוחני אמתי נרכש בתהליך מתמשך, 'לאט ובטוח'. שְׁלֵבֵי התשובה, שיפור המעשים, אינם נעשים בחטף ובחופזה. נער מנסה 'לפתוח דף חדש' ובלי הסברה של מהות התהליך הוא עלול ליפול לרשת הייאוש מיד בתקלה הראשונה שתיקלע בדרכו, והתקלות הללו מצויות . כאשר רוצים לצבוע ברזל, חייבים בתחילה לצבוע בצבע יסוד. עליו צובעים בגוון הרצוי. ישאל הילד 'צָבְעוּ , ומכסים בצבע נוסף. בשביל מה הצבע הראשון?' עליו ללמוד כי בלי בסיס יציב, הצבע החיצוני איננו עמיד . היא יתקלף ויחליד. גם האדם זקוק לתשתית ראויה של 'צבע יסוד'. ביסוס הפנימיות, ייצוב האופי והמידות וחיזוק שורשי הנפש. ה'צובע' את עצמו בחיצוניות מבלי עבודה פנימית מושקעת, סופו לגלות קילופים וסדקים, חלודה ואף רקב. אין לאבד תקווה נוכח איטיות התהליך! אדרבה, זו הדרך להצלחה !

כאשר מובילים את שעיר המשתלח לעזאזל היה עובר 10 תחנות במדבר עד הגיעו לצוק. הוראה יש כאן . תהליך ההתנתקות מן הרוע וההשחתה באה בשלבים, במעבר מתחנה לתחנה, עד שזוכים להפילו מן הצוק והשמדתו. המשנה מלמדת (יומא פרק ו') כבש עָשׂוּ לוֹ (לשעיר המשתלח) מִפְּנֵי הַבְּבַלִּים, שֶׁהָיוּ מְתַלְשִׁים בְּשַׁעְרוֹ , וְאוֹמְרִים לוֹ : טַל וְצֶא, טַל וְצֶא. הגמרא אומרת שלא בבליים היו, רק פונו בבליים, על שם טיפשותם. הללו חשבו שתהליך התשובה הוא 'אינסטנט' וניתן לזרזו. חכמינו בָּזוּ לגישה זו. בלי שכבה ועוד שכבה של בטון , הכולל זמן לכל שכבה להתייבש כראוי, סוף הבניין לקרוס!

הרבה 'מתלהבים' מהדת, אך הלהב כִּבֵּה מהר . בפרשה שאנו קוראים ב'שבת שובה', פרשת וילך, חוזר משה רבינו שוב ושוב על ה'עובדה' כי ישראל עתידים לחטוא, להיכשל אחר פיתויו היצר, עד להפרת ברית ה'. לאחר כל זאת מסיים משה ב'דברי השירה הזאת עד תומם'. זו היא שירת עם ישראל! מנפילה לתשובה! לא ייאוש אלא התנערות והתחלה חדשה ! העבר מלמד, הניסיון מחכים, הַפֶּשֶׁל מחשל. בהזאת הדם של יום הכיפורים היה הכהן מונה 'אחת, אחת ואחת. אחת ושתים' וכו'. מתקדמים בהדרגה תוך חכמת הניסיון, בצעדים מדודים. לא מתיאשים מול גלי הסער. הגלים מעודדים, כי הם הוכחה להתקדמות ! בְּנֵינוּ נולדו לתוך דור בו הכל 'עכשיו ומִיָּד'. אוכל במיקרוגל, כביסה רטובה במייבש, ואופניים חשמליים שביטלו מאמץ הדיווש. הם מצפים להשיג את הכל במהירות. עליהם לשמוע מאתנו כי הקב"ה מלמד את יונה הנביא לא להתפעל מקיקיון 'שָׁבַן לִילָה הִיָּה וְבָן לִילָה אָבָד'. אין נפש האדם נבנית מקיצורי דרך, כי אם מצבירה איכותית ההופכת אף לכמותית של מעשים טובים, אמונה בחשיבות התהליך, ותקומה מחודשת לאחר נפילה .

בהצלחה בעבודת הקודש !

הקהל את האנשים נשים וטף" (ל"א, י"ב)

במצוות הקהל נדרשים לבוא כולם גברים, נשים ילדים ואפילו תינוקות שנאמר:
"הקהל את האנשים נשים וטף".

הגמרא במסכת חגיגה שואלת: גברים כדי ללמוד, נשים כדי לשמוע, טף למה באין?
ומשיבה הגמרא: להביא שכר למביאהם.

הכלי יקר מבאר: שצריכים להביא ילדים ע"מ לעורר רחמי שמים, שבזכות התינוקות
ירחם ה'... כפי שאנו אומרים בסליחות: "עשה למען תינוקות של חטאו... עשה למען גמולי
חלב..."

ר' יעקב מליסא בספר "נחלת יעקב": הרי ברור שאם הגברים מגיעים וגם הנשים
מגיעות כל מי שהגיע לגיל חינוך מגיע - והלא מי ישמור על התינוקות?! ברור שהם יביאו
אותם. אומר ר' יעקב: זהו מה שכתוב - רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם
תורה ומצוות. ידע הקב"ה שהילדים יבואו, אמר - אם כך, נצווה אותם על זה וניתן שכר...

שאל פעם ילד את ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל: אם הקב"ה רצה לזכות את ישראל
למה נתן להם 613 מצוות? היה נותן להם 17 או 18 וזהו?!

ענה ר' שלמה זלמן: בא תראה. להתלבש בבוקר חייבים, לנעול נעליים - חייבים, לאכול
- אין ברירה, חייבים. אמר הקב"ה: תתלבש כמו שאני אומר, תאכל מה שאני מאפשר לך,
ותעשה ברכות לפני ואחרי ותקבל על זה שכר.

אומרים חז"ל: "כל האוכל בתשיעי כאילו צם תשיעי ועשירי". ונשאלת השאלה: מדוע?
הרי ברור שאם ה' מצווה אותי לצום בעשירי אז אני אוכל בתשיעי, וכי מה חשבתי -
שאצום יומיים?!

אלא משיבים: אתה ממילא אוכל, אז אני אצווה לך את זה ואתן לך שכר כאילו צמת
שני ימי כיפור. שכל גרגיר שתכניס לפה יהיה לך מצווה.

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני (ל"א - י"ז)

מספרים על הגה"ק ה"כתב סופר" זיע"א, ששאל: אם יהודי מתחרט ועושה תשובה
הגונה כל כך, מדוע ממשיכה התורה בפסוק הבא "ואנכי הסתר אסתיר פני" ? ותירץ, כי
היהודי אמר את הדברים רק "ביום ההוא" ביום שבאה עליו הרעה, אבל אך חלפה הצרה
ועברה הוא שוכח כל מה שאמר וחשב.

והסתרת פני מהם וגו' (ל"א - י"ז)

מסופר: הרה"ק רבי רפאל מבראשד זיע"א מבחירי תלמידיו של הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זיע"א שאל פעם את רבו הקדוש: יהודי אשר מצאווהו צרות רבות ל"ע, ונדמה לו שהבורא יתברך שמו מסתיר פניו ממנו, מה עליו לעשות כדי לחזק את אמונתו בה? השיב לו רבי פינחס: עצם הידיעה שרשב"ע מסתיר את פניו ממנו הרי זו כבר התחלת התיקון.

בין כסה לעשור

סוחר אחד מחסידי הרה"ק בעל "שפת אמת" מגור זיע"א בא אליו פעם בין כסה לעשור לשאול עצה בענייני מסחרו, הגיש כנהוג פתקא והוסיף בעל פה שהעניין נחוץ לו מאד עוד היום. השיב הרבי: היום העניין הנחוץ הוא לעשות תשובה.

ואנכי הסתר אסתיר פני (ל"א י"ח)

אל חדרו של הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זיע"א נכנס נכדו הקטן כשהוא ממרר בבכי, סבא, בכה הילד, שיחקתי עם חברי במשחק שאני התחבאתי והם היו צריכים לחפש אחרי, אבל כבר עברו כמה שעות ואף אחד לא מחפש אותי. ואני נשארתי מסתתר במחבואי.

כאשר שמע הצדיק את דברי נכדו פרץ גם הוא בבכי, וכך אמר: הרי גם הקב"ה בוכה במסתרים מדוע לא מחפשים אותו, שהרי נאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", ומדוע הוא מסתתר מפנינו? האם לא בשביל שנחפש אחריו? וכמו שכתוב בפסוק (דברים ד' – כ"ט) ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", לו היינו מחפשים את הקב"ה בכל לבבנו ובכל נפשנו היינו מוצאים.

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאווהו רעות רבות וצרות... ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" (ל"א, יז-יח) (בנעם שיח)

"אמר רבא: אמר הקב"ה, אף על פי שהסתרת פני מהם - בחלום אדבר בו. רבי יוסף אמר: ידו נטויה עלינו, שנאמר "ובצל ידי כסתיד" (חגיגה ה' ע"ב)

מי שמתבונן בפסוקי התורה שבפרשתנו (לא טז-יז) יגלה במבט לאחר, מנקודת התצפית של דורנו, תמונה מדהימה, כיצד פסוקי הפרשה התרחשו במציאות. הם הלמו, כנאמר בהם, בעל ישראל. העם שאכן מרד, הפר את הברית, וזנח את קיום המצוות: "וקם העם הזה וזנה אחרי א-להי נכר הארץ... ועזבני והפר את בריתי". עם ישראל, אכן, נענש, כפי שלא נענש מעולם. המלים הנוראות "והיה לאכול" ו"מצאווהו רעות רבות וצרות" פורטו במשך הדורות לפוגרומים, למדורות האינקוויזיציה, לנשחטים במסעי הצלב, לאין ספר צרות, מכל סוג, עד לאושוויץ. הסתר פנים זה, במיוחד בעת שואת דורנו, הצמיח בלב רבים מבני עמנו את מסקנת הכפירה בא-לוקי ישראל. עוצמת השואה, חריגתה מעבר לכל

הנתפס בהיגיון האנושי, גרמה לרבים לפקפק בקיומה של ההשגחה הא-לוקית. שכל כיצד יכולה הייתה זו לצפות במעשים הנוראים הללו מבלי להתערב? אך הבה נשים לב! גם את הפרט הזה סיפר לנו משה רבנו בצו הא-לקים: "ואמר ביום ההוא: הלא על כי אין א-לקי בקרבי מצאוני הרעות האלה". מסביר המלב"ם וזה לשונו: "ועפ"ז יוכיחו ישראל אחרי שמצאו אותם צרות רבות ואין משגיח עליהם - שאין א-לוקים שופטים בארץ... ויוכיחו מזה שאין השגחה!" דווקא משום כך נכתבו הדברים בספר תורה. למען יידעו הדורות הסובלים, שגם הכפירה בא-לוקים, בעת הצרות הגדולות נחזתה מראש. למען יבינו, שעצם תיאור המצב, אלפי שנים בטרם בוא הטרגדיה, נוטל את העוקץ מחריפות הכפירה עצמה. המודיע מראש על השתלשלות המאורעות ואימהיים, מכריז בעצם הודעה זו, שהוא עצמו קיים, כשהתעלמותו מן המתרחש אינה אלא הסתרת פנים! - "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". פסוק המגלה לנו מבעד למסך הייסורים את הוודאות המוחלטת של קיומה של ההשגחה, ושלקורה אותנו יש משמעות, תכלית ומטרה.

הג"ר משה גולדשטיין שליט"א, ראש ישיבת 'שערי יושר' מספר שהיה עם אביו וניגש אליו יהודי ניצול שואה, ושאל אותו: "רבי היכן היה הא-לוקים בשואה?" השיב לו הרב גולדשטיין במשל נפלא וזה תוכנו: מעשה היה באדם שדירת מגוריו שכנה ממש בסמוך ליער גדול, מושפע בעצים גבוהים וחסונים ובעיקר בחיות טרף רבות. כדי לחנך את בנו הקטן הייתה לו שיטת חינוך מקורית: בכל פעם שבנו סרר ולא התנהג כראוי, היה מאיים עליו: "יענק'ל, היזהר! אם לא תהיה ילד טוב - יבוא זאב מהיער ויינשך אותך!". ואכן האיום היה עוזר, וינעק'ל היה חוזר למוטב מפחד הזאב, עד לפעם הבאה.. כך נמשך המצב תקופה ארוכה, עד שיום אחד העז הילד פניו, וכאשר איים עליו אביו בפעם בפעם באותו זאב שיבא מהיער להיפרע ממנו, השיב לו בחוצפה: "איני מפחד! מעולם לא בא זאב - ולעולם גם לא יבוא"... משראה האב כי האיום הקבוע כבר אינו משיג את מטרתו, החליט כי לטובת בנו עליו לעשות מעשה, הוא ניגש לחנות תחפושות וקנה תחפושת של זאב, וכך - כשהוא מחופש לזאב - הלך והסתתר ביער. וכשראה את יענק'ל עומד בחצר הבית, יצא מן היער בתחפושת הזאב, הכהו מכות נאמנות בכפות ידיו הרחבות וברח חזרה אל היער. יענק'ל - אשר כאמור כבר החל לפקפק באמיתת האיום הקבוע - השתכנע כעת באופן סופי... הוא התיישב על מיטתו ובכה, תוך שהוא מקבל על עצמו להטיב את דרכיו מהיום והלאה... התכנית הצליחה מעל למשוער!

כאשר חזר האב אל הבית - ניגש אליו יענק'ל, חיבקו בעוז, וסיפר לו את שעבר עליו. גם הבטיח לו כי מהיום ואילך הוא לא יפקפק לעולם בדבריו, וכי הוא ייטיב את דרכיו ולא ישובה עוד לכסלה. אולם שאלה אחת לא הצליח יענק'ל להימנע מלשאול, וניכר היה כי הדברים יוצאים מלב כואב, וכך הוא שאל: "אבא ראיתי כי דברך נתקיימו במלואם - מאומה לא נפל מהם. הזאב הגיע והיכני בדיוק כפי שאמרת. אבל אבא כאשר הגיע הזאב - היכן הייתה אתה?!" והנמשל מובן מאליו... ולקחו מאלף: היכן היה א-לקים בשואה? - הוא-הוא אשר חולל את השואה!

ידוע ומוסכם מ"חפץ חיים" זצ"ל ועוד גדולים אחרים, שאנו נמצאים בתקופת עקבתא דמשיחא. מצד אחד ישנה התגברות הגלות והסתר פנים, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו אך מאידך למי שמתבונן ומשכיל-הרי יש כאן גילוי עצום מתוך ההסתר והחשיכה, והתגברו גילוי זה הוא אתחלתא דגאולה. הנה המתבונן בתולדותיה של השואה, למשל, יבחין בנקל שאין כאן רק הסתר פנים והשתלשלות טבעית כביכול, אלא שיד ה' המכה בנו ניכרת על כל צעד ושעל. עומד על כך הגר"א דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו": "גדר הניסים הוא, שהקב"ה מראה בגלוי את השגחתו, באופן שכל בעל לב יכיר כי אין זה מקרה טבעי, אלא יד ה' נגלית כאן. על כן כשם שיש נס הבא לטובתנו בעולם הזה כך יש נס המתגלה לשונאינו. ודבר זה רואים בחוש בדורנו. בנוהג שבעולם שהמצוינים ביותר בכישרונותיהם וכוחותיהם והמלומדים ביותר בטכסיסי הנהגת המדינות-הם הנעשים למנהיגי המדינות, כל אחד בפרט אשר הצטיין בו. אבל האם אפשר הוא בדרך הטבע שייקרה אשר חבורת אנשים ריקים מכל הבנה, אשר מזדמנים אחורי הרחיים באיזה מטבח או מרתף לשתיית שיכר, כולם בני בלי שם, ופתאום ימצא כי הינה חבורה שלימה של מסוגלים לממשלת מדינות, וכולם אחר כך יחד ינהיגו מדינות שלימות? ודבר זה ראינו בצורך הרשע וסייעתו ימ"ש, אשר עשרות שנים היו כולם אנשים פשוטים ככל אנשי השוק, ומתעסקים בדברים קטנים ופחותים, וכולם נעשים פתאום מנהיגים בהצטיינות יתרה לרע. הלא זו ממש השגחה גלויה ונס לייסרנו ולפקוח את עינינו" עכ"ל.

ללמדנו כי בורא עולם הוא זה אשר חולל את השואה! הוא זה אשר ידו נכרת בכל צעד ושעל שבה, הוא שניווט את מהלך המלחמה כך שתארע השואה! "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" מסביר בעל "דגל מחנה אפרים" נפלא: , ואנוכי"-עצמותו של הקב"ה מצויה גם ב'הסתר' היינו בהסתר הגדול ביותר וכפי שלמדים מכפילות הלשון "הסתר אסתיר"!

לביתו של הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק, הגיע מר מוטי דותן-ראש מועצת הגליל התחתון, כשהוא נסער. באמתחתו סיפור מרגש, וכך הוא סיפר: בין יישובי הגליל התחתון, לבין העיר "הנובר" שבגרמניה, קיימת 'ברית ערים תאומות'. לרגל מלאת חמישים שנה לברית זו, יצאה משלחת גדולה מהמועצה האזורית להנובר. מוטי דותן עומד בראש המשלחת. לרגל החגיגה התקיימה מסיבה גדולה, שבה השתתפו כל ראשי הציבור בהנובר. לפתע, ניגש למוטי דותן אדם שהזדהה בשם 'גטלב הרציג' והא ביקש לשוחח עמו ביחידות. באותם רגעים, לא שער דותן על הדרמה שתפקוד אותו בעוד רגעים ספורים. הגרמני מספר לו, שאביו מת לפני שבועיים. ובאחד מביקוריו האחרונים אצלו, אמר לו: מאחר ובזמן האחרון התרבו מכחישי השואה הטוענים שיהודים המציאו את השואה, הייתי רוצה לגלות לך על חלקי במלחמת העולם השנייה. אני עצמי סיפר האב לבנו, שירתי כקצין נאצי במלחמת העולם השנייה. הייתי טייס, איש ה'לופטוואפה'. הפצצנו מקומות יהודיים רבים. כאשר הגענו לרוסיה ופולין, פוצצנו שם בתי כנסת רבים. באחת הפעמים, רציתי לראות מה באמת אני עושה, בקשתי אפוא לבחון מקרוב את האפקטיביות של מלאכת ההכחדה. כשהזדמנתי לבסיס שהיה בקרבת מקום אל אחד מבתי

הכנסת, החלטתי להיכנס פנימה. והנה בתוך החרבות ראיתי גליל נייר מיוחד על הרצפה, מלא באותיות עבריות. עוביו של ה'נייר' הזה ויוחדו, נראו לי ראויים לשימושים שונים.

באותה שעה, המשיך וסיפר הקצין לבנו: גזרתי מהנייר חתיכה שהתאימה לממדי "פנקס הטייס", שלי ובפיסה זו עטפתי את הפנקס. היה זה פנקס של המראות ונחיתות, תיעוד גיחות ומטרות, וגם צלשי"ם על דבקות במשימה והצלחה בה. הכל תועד בדיוק יקי אופייני, ונעטף ביריעה של ספר תורה שחולל. באותם רגעים אינטימיים בין האב לבנו, באותה דקה של גילוי נפש, הוציא האב את פנקסו ואמר לבנו: אני יודע שזה משהו של יהודים, זה בטח משהו קדוש להם. לכן אני מבקש ממך שתמסור אותה ליהודי הראשון שתפגוש שהינו מתגורר בארץ ישראל, על מנת שהוא ימסור זאת לאיש דת. זאת, כדי שהדבר יהיה הוכחה שהייתה שואה ואין זה סיפור בדיוני חלילה. כפי שהצטווה, מסר חבר הפרלמנט בהונבר את התעודה למר דותן, כשהיא עטופה בקלף של ספר תורה. מיד כאשר שב מר דותן לארץ הוא קבע פגישה עם רבה של מגדל העמק הרב גרוסמן שליט"א. הוא סיפר לו את הסיפור ובאותו מעמד העביר לרב את הפנקס.

"פסוקי התוכחה" שנמצאו כתובים בגוויל ספר התורה שהגיע לידי הרב גרוסמן הם: "אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את ה' הנכבד והנורא הזה את ה' אלוקיך והפלא ה' את מכותך ואת מכות זרעך מכות גדולות ונאמנות וחליים רעים ונאמנים וכו'" (דברים כח' נב)... הקב"ה א-לקי עולם, רוצה שנאהב אותו. שאמינותנו באמונתו תהיה תמימה ומושלמת. הדבקות שלנו בו ית' נבחנת לאורך החיים. הקב"ה 'א-ל מסתתר' בכל מיני הרפתקאות ואירועים. בכל מיני סוגים של פרצופים מבהילים ומפחידים. או לפעמים נחמדים ומשחדים. בכל האירועים הללו - יש לנו תפקיד חשוב: להביע את דבקותנו בבורא!

איך אפשר? אם נזכור כל הזמן כי רק הבורא ית' הוא המצוי מאחורי כל ההסתתרות והמסווים שבהרפתקאות החיים! וכשאנחנו עומדים ב'מבחן ההסתרה' - מסיר את המסווה ומיד אנחנו מגלים פני שכינה. מיד יודעים אנו מה הוא הטוב הנכון שה' מצפה שנבחר בו. מי שזוכה ואיננו נבהל מכל הפרצופים המתעתעים והמפחידים זוכה למחיצת הצדיקים. ואתגרי הנכונות שלנו, והדבקה במטרה, הביטחון בדרך והאומץ שאנחנו מפגינים מול כל קשיי ואתגרי החיים - רק נותנים לנו כח! שהרי בכל לב אנו מתחננים כל יום: שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל. הכשל - משויך אצלנו לבושה ולכלימה. ההצלחה והעמידה באתגרים - היא כבודו של היהודי.

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו צרות רבות (לא, יז)

בהגש"פ "באהלי צדיקים" כותב הרב וולך:

לאחר המלחמה הנוראה, שבו והתלכדו האודים המוצלים מאש. והיו ביניהם, שהתייסרו בשאלות אמונה. פתח הרה"ק ה"אמרי חיים" מויזניץ זצ"ל ואמר: רבים תמהו מה בין שאלת הבן החכם לרשע. התשובה תובן במשל למלך שהיו לו שני בנים. התלבט מי מהם יהיה יורש העצר. הציג בפניהם שאלה חשבונית קשה ואף מסר את פתרונה. הטיל עליהם למצוא את הדרך לפתרון. הראשון, היה חכם בעיניו, וזלזל בחכמת אביו, ערך חישובים מוטעים והגיע לתוצאה אחרת. החליט שהיא הנכונה ואביו הוא שטעה. השני טעה אף הוא בחישוביו והגיע לתוצאה שגויה, אך בא לפניו ואמר לפניו: אבא, יודע אני שתשובתך היא הנכונה. ראה חישובי ולא יזה תוצאה הגעתי, והאר עיני להבין היכן טעיתי...

מאליו יובן את מי יקרב המלך ויחנך כיוורש עצר. כך הבן החכם אומר: יודע אני שיש טעמים למצוות, האירו עיני להבינם, אך הבן הרשע חכם בעיניו, ומפטיר "מה העבודה".

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" (לא, י"ט) (פנינים)

הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבויאן זי"ע נתן כאן רמז נחמד למעשה שהיה, בדבר שאלה שהובאה לפני הגה"ג רבי עקיבא אייגר זי"ע, וכך היה המעשה: מאן דהוא מצא ספר תורה שהיה מושלך כדומן על פני השדה בביזיון נורא, ונסתפק בו מי כתבו, אם גוי או מין, שדינו ייגנז או יישרף (כמבואר בשו"י יו"ד רפ"א), או ישראל וכשר הוא. והציע שאלתו לפני הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע והשיב בחכמתו: דהנה מנהג ישראל תורה, שבכתבת האותיות בשורות האחרונות שבפרשת "וזאת הברכה", הרבה בני אדם משתדלים לזכות לכתוב אות לפי האות הראשונה של שמם. וזה פשוט שאותיות שנכתבו מהרבה בני אדם אינן דומות זה לזה. ועל כן יש לראות בספר תורה שנמצא, היאך נראות האותיות בשורות האחרונות: אם הם אינם דומות זה לזה מחמת המנהג הנ"ל, סימן שישראל כתבו וכשר הוא, ואם הן דומות זה לזה וכן לכתב שבכל הספר, אזי יש לחשוש שגוי או מין כתבו וייגנז.

ובזה נשכיל הרמז בפסוק כאן: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" - שישתדלו לזכות במצוות כתיבת האותיות בהכנסת ספר תורה, "למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" - שעל ידי כך שהאותיות ב'שירה' - בשורות האחרונות יהיו כתובים מהרבה בני אדם וממילא לא יהיו דומות זה לזה, אזי יהיה סימן שהספר נכתב בכשרות ע"י ישראל...

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם" (לא, יט)
 (לקוטי בתר לקוטי לגאון ר"ש אלטער זצ"ל עמ' רנד)

אז יאמר בדרך צחות, כתבו לכם, כי על פי הרוב כתיבת ספר תורה היא ע"י העשירים, אבל את קיום התורה והלימוד זאת עוזבים עבור עניים כאילו המה פטורים מזה, ולכן מזהיר הכתוב, ועתה כתבו לכם, כלומר עבורכם ולמענכם, למען תקיימו ותלמדו גם אתם, את התורה, לתכלית זו כתבו, לא רק עבור העניים.

"כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות" (לא, כא) (ע' פנים לתורה)

המגיד מדובנא המשיל משלו: לעת ערב, כשהרוכל עם סליו בשוק כבר מכר את מרכולתו, ולא נותרו לו אלא שאריות בלבד, והוא נחפז הביתה, הריהו נוטל את מעט האגסים שבסל האחד, ואת מעט השזיפים שבסל השני, ואת מעט התפוחים שבסל השלישי ומערבבם ביחד, נותנם בערימה אחת, ומוכרם בחצי מחיר - שהוא רוצה להיפטר מהם מהר ככל האפשר. ולפיכך" - והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות", כשאתה רואה ערבוביה של צרות שונות ומשונות באות ויורדות על ישראל - סימן הוא, שכבר כלתה כל הסחורה, וכבר מגיעים אל השאריות, וזה הקץ ממש, עקבתא דמשיחא, וכבר נחפזים לחזור הביתה.

ורבי שמחה בונם מפשיסחא היה מסיח לבו לפני ריבונו של עולם: הבטחת לנו על ידי רבותינו ש"אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב". והרי גלוי וידוע לפניך, שאם נצטרך חלילה לחכות לכולו זכאי, מי יודע אם אי פעם נגיע לכך! ובכן, ברי, שבסופו של דבר, על כורחה תבוא הגאולה בדרך האחרת "בדור שכולו חייב". ואם אף דרך זו מתמשכת כל כך, הרי זה ודאי משום שעוד מצויים בכל עיר כמה יהודים יראים ושלמים, שלא הגיעו עדיין חלילה למדרגה של כולו חייב, ובגללם הגאולה מתעכבת. ושואל אני ממך, ריבונו של עולם: מה אכפת לך, שעדיין מצויים מעט יהודים יראי שמים, ומפני מה תהיה מעכב בגללם את הגאולה?

לקוח את ספר התורה הזה (דברים ל"א, כ"ו)

בפרשתנו נאמר (דברים ל"א, כ"ו): לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם. איתא בספה"ק, שהכתוב רומז לדורות הבאים, "לקוח את ספר התורה הזה" - תקחו בידכם לקיים בכל עת ובכל מצב את מה שנאמר בספר התורה הזה, כי התורה לא תשתנה בשום מקום ובשום זמן. והנה אמרו חז"ל (אוצר המדרשים עמ' 365 ד"ה אמר רבי חלבו), שמשה רבינו ע"ה כתב לפני פטירתו י"ג ספרי תורות, י"ב ספרים כתב - ספר תורה לכל שבט ושבט, והי"ג המובחר שבכולם הניח בצד ארון ברית ה'. ולכאורה, אם משה כתב ספר תורה לכל שבט ושבט, לשם מה צריכים לקחת עוד ספר תורה ולשים אותו מצד ארון הברית. אלא משה ידע שעתיד לקום דור חדש שירצה להכניס

שינויים וכל מיני תיקונים חלילה בתורה – כמו יתר הדתות להבדיל שהשתנו על פי הזמנים, ולכן אמר משה ללויים לקחת ספר תורה ולשים אותו ליד ארון הברית – לעדות שהתורה לא תשתנה, כי אם התורה הייתה ניתנת ע"י בן אדם, אפשר לומר שנתן אותה לפי תפיסתו ולפי תקופתו ולפי הדור ההוא, אבל התורה ניתנה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות, וכשנתן את התורה הרי לא רק לאותו הדור נתנה, אלא לכל הדורות – כולל הדור שלנו, הדור שמתחדשים בו דברים חדשים מידי יום ביומו, ומי שירצה להכניס שינויים בתורה אומרים לו כלך אצל ספר התורה שליד ארון הברית, כזה ראה וקדש, והתורה לא תשתנה בשום מקום ובשום זמן, ללמדנו שאנו צריכים להתאים עצמנו לתורה, ואם אנו לא מבינים את התורה הרי זה סימן ש"לנו" יש בעיה, וכמו שדרשו חז"ל (ב"ר א', י"ד) על הכתוב (דברים ל"ב, מ"ז): כי לא דבר רק הוא מכם, התורה אינה ריקה, ואם חושבים ח"ו שהיא ריקה – הרי הבעיה היא "מכם", כי התורה "יקרה היא מפנינים" (משלי ג', ט"ו).

כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם (לא,כט) (רוני גולדברג)

למה חזר משה רבנו ואמר 'כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם', והלא כבר אמר 'כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך'. ונראה, דהלא חייבים אנו בין במצוות דאורייתא ובין במצוות דרבנן, שהוסיפו חז"ל גדרים וסייגים והן גופי תורה. והנה בימי משה רבנו לא היה מצוות דרבנן אלא של תורה בלבד וברבות הימים נוספו מצוות דרבנן. הנה מצינו דמצוות דרבנן עונשם חמור ממצוות דאורייתא כפי שאמרו חז"ל 'כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכן אמרו חז"ל 'חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה'.

משה רבנו פתח ואמר 'ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם' דהיינו מצוות דאורייתא שנצטוו ע"י משה, אך בכ"ז עדיין לא תענשו כ"כ, אבל 'באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם', דברבות הימים כשתצטוו על מצוות דרבנן, אם אותם תעברו יהא עונשכם חמור "וקראת אתכם הרעה", כי חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה.

100 ברכות (מעיינות החיים גליון 62)

ובנועם מגדים מבאר בפרשת היראה בדברי הכתוב (י, יב) מה ה' א-לקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', ולכאורה הול"ל מה ה' שואל ממך מהו הלשון 'מעמך', ומבאר על פי מה דאמרו בגמרא אל תיקרי מה אלא מאה, דמרומז בפסוק זה עניין המאה ברכות שצריך אדם לברך בכל יום, והנה כשמגיע לתפלה האדם יודע שעליו להתכונן כראוי ולכוון לבו קודם התפלה כדרך חסידים הראשונים שהיו שוהים קודם התפלה שעה אחת ומתפללים, שצריך לסלק כל מחשבותיו לפני שיתייצב להתפלל לפני הקב"ה, שבלי הכנה לא יתפלל כראוי

ולא יוכל לכוון בתפלתו, אבל כשמגיע לעניין המאה ברכות שאומרים אותם לסירוגין במשך כל היום, יותר מצוי שלא ישים האדם אל לבו לכוון קודם שמברך, אלא יחטוף הברכה במהירות ולא יכוון כלל למה שמוציא מפיו, ומובן מאליו שאין זה דרך הודאה ושבח להשי"ת, ולזה בא הכתוב כאן לזרז האדם וכתב מה ה' שואל מעמך, מעמך היינו מפנימיות לבך, שלא יהיו המאה ברכות מן השפה ולחוץ, אלא יכוון בהם מעומק לבו ובכל כוונתו.

קחו עמכם דברים (הפטרת וילך הושע י"ד ג')

כתיב (הפטרת וילך הושע י"ד ג') "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו"

אפשר לפרש, קחו עמכם דברים, שחלק גדול מהתשובה שיש לעשות בימים אלו הוא על החטא שבדיבורים, ועל זה אמר הנביא, קחו עמכם דברים, לקחת את הדיבורים, ושובו אל ה', על הדיבורים הרעים.

ובכך אפשר לפרש גם המשך הפסוק, ונשלמה פרים, שפתינו, פירוש די ש להביא קרבנות ולחזור בתשובה, עבור שפתינו, כלומר דיבורינו.

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק (ספרים)

פעם נכנס אדם אחד אל הרבי מלובלין זי"ע לבקש ברכה לישועה, בראותו שלא נענה הוסיף ואמר לרבי אני קרוב משפחה של הרבי, ענה הרבי מלובלין "א וויטע קרוב" (קרבה רחוקה), בצר לו פנה אל רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע תלמידו של הרבי מלובלין, וסיפר לו מה שאמר לו הרבי ושאל בעצתו, ענה לו רבי נפתלי, בעוד כמה ימים מגיע ימי הסליחות, והרבי יעבור לפני התיבה, ובשעה שהרבי יאמר בקול רם 'זכור ברית אברהם ועקידת יצחק' קרב אל העמוד ואמור באוזנו "א וויטע קרוב" כאומר איך מבקשים בזכות אבות הרי אנו רחוקים מהם דורות הרבה, ואכן אחר שאמר כך נזדעזע הרבי מלובלין, ונענה לו לישועה, ואכן נושע האיש.

איפה צריך לעיין (שיחת השבוע גליון 1446)

חזן אחד בא בחודש אלול אל הצדיק רבי מרדכי מנדבורנה, ועשה במחיצתו את חודש התשובה. כמה ימים לפני ראש השנה בא להיפרד מרבו לפני שובו לביתו. "למה אתה ממהר כל-כך לשוב?", שאלו הצדיק. "שליח ציבור אני, ועליי לעיין היטב במחזור ולהסדיר את תפילתי", השיב החזן. חייך הצדיק ואמר: "האמן לי, המחזור עומד בעינו בדיוק כדאשתקד. מוטב שתנצל ימים אלה כדי לעיין בתוך נפשך ולהסדיר את מעשיך"...

שבת אחרונה של השנה (הצדיק מרוזין זי"ע)

אמר הצדיק מרוזין זי"ע שבשבת אחרונה של השנה יש כח לתקן את כל שבתות השנה דוגמת הרמת קצה המקל שמרים את המקל כולו.

ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו', (ר' מאיר מקרעטשניף זי"ע"א)

על הפסוק ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו', פירש זקני הרה"ק ר' מאיר מקרעטשניף זי"ע"א, שהנה בנוהג שבעולם שכאשר יש על האדם איזה נדון אזי מטפלים בזה בתחילה הפקידים הקטנים, ולאחר מכן עולה למופקדים עליהם, עד שהוא מגיע לשר הממונה על הדבר, וכל אחד כותב את דעתו, וכל אחד מוסיף את דעתו בדבר, ואז קשה לאדם לקבל את מבוקשו שימתיקו את דינו אצל המלך, אך כשהאדם זוכה להתקבל מיד אצל המלך, בלא שיעבור את כל הפקידים שאמרו את דעתם, הרי שע"פ רוב המלך מראה שהוא מיטיב, כדי שיהיה ומלכותו ברצון קבלו עליהם, וע"י כן יתקבל בקשתו לרצון.

וזהו כוונת הפסוק, ואני תפילתי לך ה', כשהאדם זוכה שיהיה תפילתו מתקבלת מיד לפני ה' בלא שיעבור הדבר ע"י האחרים, אז מיד הוא עת רצון.

כי אתה סלחן ומחלן לשבטי ישורון (ויקהל משה)

מסופר, פעם בהיות הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל באודיסה, על פי פקודת רופאיו. נודע לו ששם גר נכד של הגה"ק רבי יעקב עמדין זצ"ל ושמו מאיר. מאיר זה שהיה בר אבהן ובר אוריין נתפקר ויצא לתרבות רעה. וחי חיי צער ודוחק באודיסה. הזמינו הצדיק מרוזין שיבוא לגור עמו ברוזין וכל הצטרכויותיו עליו. נתרצה מאיר ונסע עם הצדיק מרוזין, ואכן נתן לו הרה"ק כל הצטרכויותיו כאשר הבטיחו. וגם החזירו בתשובה.

פעם, ראה הצדיק והנה הוא עצוב ופניו לא היו לו עוד. שאל אותו: מאיר, בני, על מה ולמה נעצבת כל כך? אם על חטאין שחטאת - הרי תשובה מועילה. ענה מאיר ואמר: מדוע לא אתעצב אל לבי, על אשר חטאתי כל כך הרבה וגם לאחר שחזרתי בתשובה חזרתי וחטאתי, לכן איננו יודע אם אתקבל עוד בתשובה. אמר לו הצדיק מרוזין: מאיר, הן אומרים עליך שהנך "עילוי" ולמדן גדול על כך אשיב לך כדרך הלומדים.

בתפילת ראש השנה אנו אומרים: "כי אתה סלחן ומחלן לשבטי ישורון". ויש לשאול: וכי לא די היה אילו היינו אומרים "סולח ומחל"? אלא שהגמרא (ב"מ דף ל"ג) דורשת את הכתוב "רובץ תחת משאו עזוב תעזוב עמו" רובץ ולא רבצן, ורש"י מפרש מהו רבצן "הרגיל בכך". מכאן רואים - הסביר הרה"ק מרוזין - שעל ידי הוספת הנו"ן בסוף התיבה משתנה פירושה ונוספת לה כוונה חדשה של פעולה תמידית מתוך רגילות ורציפות. "רובץ" - לפעמים, "רבצן" - תמיד רובץ. וכן גם "סלחן ומחלן". אילו היינו אומרים "סולח ומחל" היה פירושו כשאדם חוטא לפעמים מוחל לו הקב"ה, לעומת זאת "סלחן ומחלן" בא

להראות שגם אם אדם חוטא הרבה פעמים וחוזר בתשובה שלימה, הרי גם אז מוחל לו הקב"ה, כן הוא "סלחן ומחלן" - תמיד, רגיל בזה.

ועניתם את נפשותיכם (שם כג, כד) (עולמו של אבא)

שח פעם רב אחד: למה בני יהודים דתיים, נשאים דתיים, ובני יהודים מסורתיים נעשים רבים לחילונים גמורים ולא נשאים מסורתיים כהוריהם?

איהו מותיב ליה ואיהו מפרק ליה: משום שיהודים חרדים שומרים את כל מצוות התורה, וביניהם גם את המצוות המשמחות את הלב, לעומת זאת, היהודים המסורתיים שומרים בדרך כלל: יאהרציט, יום כפור, הזכרת נשמות, קדיש על קברי אבות וכיוצא בזה, לכן חושב הבן כי כל אמונת ישראל מורכבת רק מדברים עצובים שאין הם שמחה, על כן נמאס עליו רח"ל.

שבת שובה בנופש (מאורות הדף היומי, עלון 852)

חשיבות רבה בעיני הבורא יש לקיום המצוות וללימוד התורה על ידי כל יהודי, ולעיתים מסובב הקב"ה ומטריח רבים ולו בלבד שיהודי אחד יזכה לקיים מצווה, או ינצל מעבירה רח"ל, כפי שניתן ללמוד מהמעשה שלפנינו:

קולו של שליח הציבור הסתלסל בנעימת "המלך" מבעד לחלונות בית הכנסת שבעיירת הנופש. הקהל כולו זמזם עם החזן את המנגינה הידועה, כשמידי פעם עלתה יבבה קלה מתוך אחת הטליתות, הן "כבקרת רועה עדרו" עוברים כל באי עולם ביום זה לפני בוראם. דמות הדורה ותמירה שמשכה את עין כל רואיה, ניצבה בכותל המזרח. היה זה רבה של וילנא רבתי רבי חיים עוזר גרודזינסקי. בשנה זו נאלץ רבי חיים עוזר להיעדר מוילנא בחודש הרחמים והסליחות, ואף את הימים הנוראים העביר למורת רוחו בעיר הנופש קארלסבאד. היה זה בהוראת הרופאים שקבעו חד משמעית, כי על הרב לנוח במעיינות המרפא של קארלסבאד, לצרכי רפואה והבראה. במאמץ נפש עילאי הייתה כרוכה ההחלטה לנטוש את הנהגת העיר, הנהגת כלל ישראל, לוותר על העלייה הרוחנית הכרוכה בשהייה בעיר התורה של אותם ימים, אולם זהו צו השעה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", וכך מצא את עצמו רבי חיים עוזר שוהה בנכר בעיצומם של הימים הנוראים.

רבי חיים עוזר נתון כולו בעיצומה של עבודת התשובה לקראת יום הכיפורים, כשמידי פעם מפלח את ליבו כאב צורב על שהוא נאלץ להעביר ימים קדושים ונוראים אלו במקום נופש. בתום תפילת מנחה ראה הרב יהודי, שניכר עליו כי אינו מבני המקום. רבי חיים עוזר, שידוע היה בחביבותו הנדירה, הושיט את ידיו לשלום עליכם נלבב, ובעודו מלטף בחמימות את ידו הנרגשת של האורח, שאלו: "מנין אתם באים?" "אני", השיב האורח "יהודי פשוט מאמריקה". ור' חיים עוזר מתעניין: "מאמריקה הרחוקה? מה הביאך הלום ר' יהודי?" לתדהמתו שמע הרב תשובה מדהימה: אח היה לי בפטרבורג, יענק'ל שמו. כמה נפלא וטוב היה אחי יענק'ל, וזה זמן מה שהלך לעולמו בפתע פתאום, בהותירו אחריו

אלמנה צעירה ויתומים רכים. בבוא השמועה אל ביתי באמריקה ישבתי שבעה כדין, וידידי שבאו להשתתף בצערי, יעצו לי עצה הוגנת: "מדוע שהאלמנה תינשא לאיש זר ויתומי אחיך יגדלו תחת ידו של אב חורג על כל המשתמע מכך, עדיף שאתה תישא את אשת אחיך המנוח, ותדאג לאשת אחיך כראוי". הרעיון נשא חן בעיני, ולשמחתי נענתה גיסתי להצעה, ואי"ה במוצאי השבת אשים את פעמי לדאנציג העיר, שם אשאה כדת משה וישראל.

רבי חיים עוזר הזדעזע עד עמקי נשמתו, ובקול רועד פנה אל התייר האמריקאי: "רבי יהודי, הלא זו אשת אח שיש לה בנים, אסורה היא לך באיסור חמור!" אך הלה בשלו: "אחת היא לי, גיסתי תינשא לי לאישה ויתומי אחי יגדלו תחת ידי במסירות". משראה הרב שהאורח הינו בור ועם הארץ, ניסה לשכנעו: "וכי סבור אתה שזהו מנהג או חומרא של החיי אדם? הרי זהו פסוק מפורש בחומש", ובדברו נטל חומש דברים והראה ליהודי את האיסור הנורא וחומרנו הרבה. סבלנותו של היהודי מאמריקה הלכה ופקעה: "האמן לי רבי, איני שומע לאף אחד, ושום אדם אינו יכול להניא אותי מתוכנותי". ולאחר רגע ארוך של שתיקה מעיקה, הוסיף ואמר: "רק אם רבה של וילנא בכבודו ובעצמו יאמר לי שאין לעשות זאת, אמנע מכך!" התרגשות רבה אחזה את קולו של רבי חיים עוזר שהבין מדוע סובבו הקב"ה להגיע לקארלסבאד, ובעודו מזדקף בגאון לפני היהודי, אמר: "ר' יהודי, הסכת ושמע, אני הוא רבה הראשי של וילנא! ובזאת אוסר אני עליך באיסור מפורש לשאת את אשת אחיך!"

וכך אמנם היה. זכה הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל להציל נפש תועה מאיסור כרת ולשם כך נתגלגל אל עיר הנופש. כמה חשוב בעיני הבורא שכל יהודי יקיים את התורה כראוי ולא יכשל חלילה באיסור, וכל שכן כמה רצוי ונכבד בעיני הבורא כל יהודי המשתתף בשיעורי תורה שעל ידי זה הריהו למד דינים והלכות רבים ביותר בנוסף למה שזוכה לתלמוד תורה שהוא כנגד כולם. יהי רצון שנזכה באמת "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה". אמן.

חידון פרשת וילך

1. מה מיוחד בפרשה זו ביחס למחזור קריאת פרשות השבוע בבית הכנסת?

וילך היא הפרשה היחידה שיכולה להיקרא בשלמותה פעמיים בשנה. זה יכול לקרות כשהפרשות ניצבים ו-וילך נקראות בשבועות שונים, שאז פרשת וילך נקראת אחרי ראש השנה. ואם במחזור הקריאה החדש הפרשות נקראות יחד, אז וילך נקראת לפני ראש השנה – כך יוצא שהיא נקראת פעמיים באותה שנה.

2. בפרשה זו, משה נפטר בגיל 120. מאיזה פסוק מפורש בתורה אנחנו רואים שמאה ועשרים שנה הן הגיל הראוי למות בו?

בפרשת בראשית, אלוקים אומר בפירוש שימי האדם אמורים להיות מאה ועשרים שנה (בראשית ו ג, על פי האבן עזרא, ר' רש"י).

3. איזה חג מוזכר בפירוש בפרשה זו?

חג הסוכות מוזכר בפירוש בתור זמנה של מצוות הקהל, בשנה שלאחר שנת השמיטה (דברים לא י).

4. מהן שתי המילים המופיעות בפרשה זו והן גם שמות של פרשות בחומש בראשית?

המלים "מקץ" (דברים ל י) ו"וירא" (לא טו) הן גם שמות של פרשות בחומש בראשית.

5. למי נאמרות בפרשה זו מלות העידוד חזק ואמץ? (2 תשובות)

משה מעודד את עם ישראל במילים "חזקו ואמצו" על מלחמתם בכנענים (דברים לא ו). משה מעודד גם את יהושע להכניס את עם ישראל לארץ ישראל במילים "חזק ואמץ", (דברים לא כג).

6. היכן מופיעים נשים וטף בפסוק אחד בפרשתנו? מהם ארבעת המקומות הנוספים בחומש דברים שבהם מוזכרים נשים וילדים קטנים באותו פסוק?

על מצוות הקהל נאמר שנשים וילדים חייבים לעלות לירושלים לשמוע את המלך קורא בתורה (דברים לא יב). במקומות נוספים בחומש דברים: 1-2. נשים וטף מוזכרים יחד פעמיים בפרשת דברים, כשמשה מזכיר את כיבושן והשמדתן של הערים חשבון ובשן (דברים ב לד, ג ו). 3. בפרשת שופטים, ביחס למצוות כיבוש עיר, מותר לצבא ישראל להשאיר נשים וילדים קטנים בחיים (דברים כ יד). 4. בפרשת ניצבים, משה מונה קבוצות של אנשים ש"ניצבים" לפני ה' – ובכללן נשים וילדים (דברים כט י).

7. מהם ארבעת הדברים שמתוארים בפרשה זו כ"עדים"?

הפרשה מתארת כעדים את: 1. השיר שמשה יכתוב בפרשה הבאה (דברים לא יט). 2. ספר התורה שהונח בארון הברית (דברים לא כו). 3-4. השמים והארץ (דברים לא כח).

8. היכן מוזכרת בפרשה זו טענת קל וחומר? מהם שלושת המקומות הנוספים בתורה שטיעון זה מופיע?

משה אומר לבני ישראל ש"הן בעודני חי עמכם היום ממרים הייתם עם ה' " ולכן קל וחומר ש"אף כי אחרי מותי". במקומות נוספים בתורה: 1. בפרשת ויגש, כשהאחים מואשמים בגנבת גביע הכסף של יוסף, הם עונים: "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו השבונו אליך..." ולכן קל וחומר ש"איך נגנוב מבית אדוניך כסף או זהב?!" (בראשית מד ח). 2. בפרשת וארא משה תוהה בפני ה': "הן בני ישראל לא

שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה?" (בראשית ו יב) 3. בפרשת בהעלותך, ה' אומר למשה, שאם אב "ירוק ירק" בפני בתו "הלא תכלם שבעת ימים?" ולכן מרים "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" (במדבר יב יד).

חידון א-ב פרשת וילך, ועשרת ימי תשובה.

- א- תפילה הנאמרת בעשרת ימי תשובה-
- ב- שם נוסף לעשרת ימי תשובה-
- ג- על שמו נקרא הצום הראשון בשנה-
- ד- נפוץ שהרב נותן בשבת זו-
- ה- מצוה הנעשית כל שבע שנים-
- ו- נאמר עשר פעמים ביום כיפור-
- ז- תוספת לתפילת שמונה עשרה בימים אלו-
- ח- ברכתו של משה ליהושע-
- ט- לובשים בליל יום כיפור-
- י- יורש משה-
- כ- מנהג לעשות בערב יום כיפור-
- ל- צבע הבגדים הנהוגים ביום כיפור-
- מ- בן כמה משה?
- נ- התפילה האחרונה ביום כיפור-
- ס- זה הזמן בו תתקיים המצוה הנעשית כל שבע שנים-
- ע- אחד ממלכי האמורי-
- פ- מי יכשלו בדרכי ה' (מההפטרה)?
- צ- המצוה העיקרית של יום כיפור-
- ק- בצילו ישב יונה הנביא-
- ש- ההפטרה-
- ת- מה זאת ה"שירה"?

תשובת לחידון א'ב' פרשת וילך

1. אבינו מלכינו
2. בין כסא לעשור
3. גדליה בן אחיקם
4. דרשה
5. הקהל
6. וידוי
7. זכרנו לחיים
8. חזק ואמץ

- 9.טלית
- 10.יהושע
- 11.כפרות
- 12.לבן
- 13.מאה ועשרים
- 14.נעילה
- 15.סוכות
- 16.עוג
- 17.פושעים
- 18.צום
- 19.קיקיון
- 20.שובה ישראל
- 21.תורה